

Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ⁽¹⁾

Υπό ΧΡΙΣΤΟΥ Χ. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΥ
 Αναπλ. Καθηγητή Ποινικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών

1. Γενικά

Η αρχή της ειδικότητας (principe de spécialité) αποτελεί γενικά αναγνωρισμένο κανόνα του διεθνούς δικαίου (Stein, Die Auslieferungsansnahme bei politischen Delikten, 1983, σελ. 40, Olbrich, Die Auslieferungsausnahme bei politischer Verfolgung, 1987, σελ. 37, Meurer, Die Tatidentität im Auslieferungsrecht, 1984, σελ. 14) και καθιερώνεται ρητά τόσο στον ΚΠΔ (άρθρ. 440) όσο και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Εκδόσεως (ΕυρΣΕ) του 1957 (ν. 4165/1961) καθώς και σε διμερείς συμβάσεις εκδόσεως (βλ. π.χ. άρθρ. 6 εδ. γ' της Συνθήκης Εκδόσεως μεταξύ Ελλάδος και Βελγίου (ν. Β Ζ Ζ Θ' /1901), άρθρ. 45 Σύμβασης δικαστικής αρωγής με τη Βουλγαρία (ν. 841/1978), άρθρ. 59 Συμφωνίας περί αμοιβαίων δικαστικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδος-(πρώην) Γιουγκοσλαβίας (ν.δ. 4009/1959), άρθρ. 41 Σύμβασης δικαστικής αρωγής Ελλάδος -(πρώην)ΕΣΣΔ (ν. 1242/1982), άρθρ. 4 συνθήκης εκδόσεως με ΗΠΑ (ν. 5554/1932), άρθρ. 29 Σύμβασης αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής Ελλάδος-Λιβάνου (ν. 1099/1980), άρθρ. 7 συνθήκης εκδόσεως με τη Μ. Βρετανία (ν. ΔΛΑ' /1912), άρθρ. 43 σύμβασης δικαστικής αρωγής με την Ουγγαρία (ν. 1149/1981), άρθρ. 42 σύμβασης δικαστικής αρωγής με την Πολωνία (ν. 1184/1981), άρθρ. 33 σύμβασης δικαστικής αρωγής με τη Ρουμανία (ν.δ. 429/1974), άρθρ. 34 σύμβασης δικαστικής αρωγής με τη Συρία (ν. 1450/1984) και άρθρ. 40 σύμβασης δικαστικής αρωγής με την (πρώην) Τσεχοσλοβακία (ν. 1323/1983). Σύμφωνα με την § 1 του άρθρ. 14 της ΕυρΣΕ «το παραδιδόμενον άτομον δεν θέλει διωχθεί, δικασθεί ή κρατηθεί εις εκτέλεσιν ποινής ή μέτρου ασφαλείας, ούτε θέλει υποβληθεί εις οιονδήποτε έτερον περιορισμόν της ατομικής αυτού ελευθερίας, δι' οιανδήποτε πράξιν προγενεστέραν της παραδόσεως, ετέραν εκείνης εφ' ης ερείδεται η έκδοσις, εξαιρέσει των κάτωθι περιπτώσεων:

α) Οσάκις συναινεί εις τούτο το Μέρος, όπερ το παρέδωσε...

β) Οσάκις το εκδοθέν άτομον, καίτοι είχε την προς τούτο δυνατότητα, δεν εγκατέλειψε το έδαφος του Μέρους εις ο παρεδόθη, εντός 45 ημερών, αίτινες έπονται της οριστικής τούτου απελευθερώσεως ή επανήλθεν εις τούτο μετά την αναχώρησίν του».

Ανάλογη είναι και η διάταξη του άρθρ. 440 ΚΠΔ καθώς εκείνες και των διμερών συνθηκών, χωρίς όμως να συμπίπτουν. Έτσι π.χ. το άρθρ. 440 ΚΠΔ προβλέπει «προθεσμία χάριτος» 30 ημερών ενώ η διμερής συνθήκη με το Βέλγιο δεν προβλέπει τέτοια προθεσμία.

(1) Στη μνήμη του Κωνσταντίνου Σταμάτη.

2. Περιεχόμενο της αρχής

Με την αρχή της ειδικότητας περιορίζεται η κυριαρχική εξουσία του εκζητήσαντος κράτους υπό τρεις εσώψεις:

α) Το κράτος που πέτυχε την έκδοση δε δικαιούται να διώξει τον εκδοθέντα για πράξεις προγενέστερες της παραδόσεως, άλλες από εκείνες για τις οποίες χορηγήθηκε η έκδοση, πλην ορισμένων εξαιρέσεων (συναίνεση του εκδόσαντος κράτους, παραμονή του εκδοθέντος στο κράτος παράδοσης πέραν ορισμένης προθεσμίας, επάνοδος του εκδοθέντος σ' αυτό). Πρόκειται για ουσιώδη περιορισμό της ποινικής εξουσίας του κράτους που το εμποδίζει όχι μόνο να διώξει τις αξιόποινες πράξεις οι οποίες δεν καλύπτονται από την έκδοση, αλλά και να τις λάβει υπόψη του κατά οποιονδήποτε τρόπο. Συνακόλουθα υποστηρίζεται π.χ. ότι η ανάκριση που διεξάγεται στα πλαίσια της πράξης για την οποία χορηγήθηκε η έκδοση δεν μπορεί να επεκταθεί και σε άλλες, ενώ κατά την επιμέτρηση της ποινής από το δικαστή δεν επιτρέπεται να ληφθούν υπόψη εγκλήματα για τα οποία δε χορηγήθηκε έκδοση (Vogler, *Der rechtshilferechtliche Grundsatz der Spezialität*, *Spendel-Festschr.* (1992) 875, πρβλ. όμως αντίθετη άποψη γερμ. Ακυρωτικού BGHSt 22, 310).

β) Το κράτος παράδοσης δε δικαιούται να προβεί σε μέτρα δικονομικού καταναγκασμού και σε οποιονδήποτε περιορισμό της ελευθερίας του εκδοθέντος για πράξεις προγενέστερες της εκδόσεως και μη καλυπτόμενες από αυτήν, έστω και αν δεν πρόκειται για εγκλήματα αλλά για διοικητικές παραβάσεις, π.χ. πειθαρχικά αδικήματα (Vogler, *op.cit.* 878, *Lammassch*, *Auslieferungspflicht und Asylrecht*, *Leipzig* 1887, σελ. 744).

γ) Κατά συνέπεια το κράτος παράδοσης δε δικαιούται να εκθέσει τον εκδοθέντα ούτε στην εκ μέρους τρίτου κράτους δίωξη για τις πράξεις που προαναφέρθηκαν. Από την αρχή της ειδικότητας, επομένως, συνάγεται περιορισμός του κράτους παράδοσης και καθ' όσον αφορά στην ελευθερία του να εκδόσει σε τρίτο κράτος και να απελάσει τον εκδοθέντα. Έτσι, το κράτος παράδοσης δε δικαιούται να εκδόσει ή ν' απελάσει τον εκδοθέντα παρά μόνον μετά από συναίνεση του κράτους που τον εξέδωσε, εκτός βεβαίως των περιπτώσεων που η αρχή της ειδικότητας κάμπτεται (Vogler *op.cit.* 879, πρβλ. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, *Οι διεθνείς συμφωνίες εκδόσεως εγκληματιών από τις οποίες δεσμεύεται η Ελλάδα*, 1983, σελ. 160).

Εφόσον η αρχή της ειδικότητας θεωρείται γενικά αναγνωρισμένος κανόνας του διεθνούς δικαίου, εφαρμόζεται σε κάθε περίπτωση έκδοσης, ακόμη και αν ελλείπει συμβατική δέσμευση ή ρύθμιση του εσωτερικού δικαίου (Schultz, *Principes du droit d' extradition traditionnelle*, σε: *Aspects juridiques de l' extradition entre Etats européens*, Comité Européen pour les Problèmes Criminels, Strasbourg 1970 σελ. 20, Poncet/Gully-Hart, *Le principe de la spécialité en matière d' extradition*, *RI-DP* 62(1991) σελ. 200). Κατά συνέπεια θα έπρεπε να εφαρμόζεται ακόμη και αν το άρθρ. 440 ΚΠΔ ή το άρθρ. 14 §1 ΕυρΣΕ σιωπούσαν.

Όπως συνάγεται από το άρθρ. 14 §1 της ΕυρΣΕ και το άρθρ. 440 ΚΠΔ, η αρχή της ειδικότητας απαγορεύει τη δίωξη, καταδίκη και στέρηση της ελευθερίας προς το σκοπό εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας για πράξη προγενέστερη της εκδόσεως. Εγκλεισμός του εκδοθέντος στις φυλακές είναι, ως εκ τούτου, επιτρεπτός (πλην των περιπτώσεων προσωρινής κρατήσεως), μόνον αν η έκδοση οδήγησε σε

καταδίκη συνεπαγόμενη στέρηση της ελευθερίας ή σε επιβολή μέτρου ασφαλείας ή αν παραχωρήθηκε προς εκτέλεση ορισμένης ποινής στερητικής της ελευθερίας ή μέτρου ασφαλείας. Προκειμένου για άλλες πράξεις, προγενέστερες της εκδόσεως, ο εκδοθείς δεν επιτρέπεται να υποβληθεί σε μέτρα δικονομικού καταναγκασμού που προϋποθέτουν την παρουσία του (π.χ. δε δύναται να υποβληθεί σε ανάκριση, να κρατηθεί προσωρινά κλπ.). Το εκζητούν κράτος, λόγω της αρχής της ειδικότητας, δε δικαιούται να επιβαρύνει τη θέση του εκδοθέντος για τις πιο πάνω πράξεις (πρβλ. Oibrich op. cit σελ. 33). Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, εφ' όσον η έκδοση είναι πράξη που γίνεται σε εκτέλεση διεθνούς συμφωνίας, η παρουσία του εκδοθέντος στο κράτος που υπέβαλε την αίτηση δε μπορεί να θεωρηθεί ως απλό πραγματικό περιστατικό, αλλά οι συνέπειές της καθορίζονται από τα πλαίσια της έκδοσης, ή, κατ' άλλη διατύπωση, ο εκδοθείς θεωρείται παρών μόνο για το λόγο για τον οποίο χορηγήθηκε η έκδοση. Για τις πράξεις που δεν καλύπτονται από αυτήν θεωρείται κατά πλάσμα δικαίου απών από το κράτος που ζήτησε την έκδοση (Merle-Vitu, op.cit. 405, Lombois, Droit pénal international, No 464, Zaïri, La règle de la spécialité de l' extradition au regard des droits de l' Homme. Thèse Paris 1991 σελ. 28, ΕφΑθ 2976/53 ΠΧ Γ' (1953), σελ. 461).

Δεν απαγορεύεται όμως η λήψη μέτρων, εκ μέρους του εκζητούντος κράτους, τα οποία δεν προϋποθέτουν την παρουσία του εκζητουμένου, όπως π.χ. προσφυγή στην ερήμην διαδικασία (άρθρ. 14 §2 ΕυρΣΕ, Walter, Neue Vertragsbestimmungen in deutschen Auslieferungsverträgen, GA 81, 250).

3. Δικαιολογική βάση

Η αρχή της ειδικότητας θεμελιώνεται στην κυριαρχία του εκδίδοντος κράτους και συνδέεται με το συμφέρον του να μη διωχθεί το εκδιδόμενο πρόσωπο για πολιτικούς σκοπούς, επιδιώκει δηλ. ν' αποκλείσει το ενδεχόμενο να τιμωρηθεί ο εκζητούμενος και για πολιτικά εγκλήματα. Αν το εκζητούν κράτος μπορούσε να διώξει τον εκδοθέντα και για πράξεις άλλες από εκείνες για τις οποίες εκδόθηκε, η καταστρατήγηση των περιορισμών της έκδοσης και κυρίως της μη δίωξης για πολιτικά εγκλήματα θα ήταν ευχερής αφού πράξεις πολιτικών αντιπάλων θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως κοινά εγκλήματα και να τιμωρηθούν παρά την αντίθετη βούληση του κράτους που χορήγησε την έκδοση. Αυτό όμως θα συνιστούσε κατάφωρη προσβολή της κυριαρχίας του τελευταίου (Merle-Vitu, Traité de droit criminel, t. I 4η έκδ. σελ. 404, Meurer, op.cit. σελ. 13). Πράγματι, εφόσον η έκδοση συντελείται σε εκτέλεση μιας συμφωνίας μεταξύ δύο τουλάχιστον κρατών, δε μπορεί να παραγάγει έννομα αποτελέσματα πέραν εκείνων που έχουν συμφωνηθεί (Lombois, Droit pénal international, No 464).

Αλλά και πέραν αυτού η αρχή της ειδικότητας εξασφαλίζει την ορθή εφαρμογή των αρχών της διπλής εγκληματικότητας και της αμοιβαιότητας, σύμφωνα με τις οποίες έκδοση επιτρέπεται μόνο για εκείνες τις πράξεις που είναι αξιόποινες και κατά το δίκαιο του εκδίδοντος κράτους. Διότι αλλιώς, αν δηλ. το κράτος που πέτυχε την έκδοση μπορούσε να δικάζει ανεξέλεγκτα και για πράξεις μη καλυπτόμενες από την τελευταία, οι ανωτέρω αρχές θα μπορούσαν ευχερώς να περιγραφούν και να καταστούν γράμμα κενό περιεχομένου (πρβλ. Vogle, Der rechtshilferechtliche Grundsatz der Spezialität, Spindel-Festschr. (1992) σελ. 874).

4. Νομική φύση και συνέπειες της αρχής της ειδικότητας

Με την αρχή της ειδικότητας καθιερώνεται δικονομικό κώλυμα που ερευνάται αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο (Schultz, Das Schweizerische Auslieferungsrecht, Basel 1953, σελ. 369, Löwe-Rosenberg Strafprozessordnung, Kommentar, Einl. Kap. 11 αρ. 5, 10, 132, Kleinknecht StPO Εισαγωγή αρ. 139 επ., BGHSt 18, 218). Έτσι, αν ο εκδοθείς διωχθεί για έγκλημα για το οποίο δεν εκδόθηκε, δηλ. κατά παράβαση της αρχής της ειδικότητας, η ποινική δίωξη κηρύσσεται απαράδεκτη (Μπουρόπουλος ΠΧ ΣΤ' (1956) σελ. 287). Αν, αντιθέτως, ο εκδοθείς δικαστεί για πράξεις διαφορετικές από εκείνες για τις οποίες εκδόθηκε, η απόφαση είναι αναιρετέα για υπέρβαση εξουσίας (άρθρ. 510 § 1 στοιχ. Θ' εδ. στ' τελ. περίπτ. ΚΠΔ, ΑΠ 94/58 ΠΧ Η'/336, ΑΠ 1478/89 ΠΧ ΛΕ'/467 και ήδη ΟΛΑΠ 462/92 ΠΧ ΜΒ' (1992) 552, πρβλ. BGH 4 StR 426/78 της 7.9.78 σε: Eser/Lagodny, Internationale Rechtshilfe in Strafsachen, 1982, σελ. 119 και OLG Hamm 4 Ausl. 11/85 της 20.3.85. Την Ολομέλεια του Ακυρωτικού μας απασχόλησεν η αρχή της ειδικότητας σε σχέση με το έγκλημα της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής η οποία εκδόθηκε μεν πριν από την παράδοση του εκζητουμένου στις ελληνικές Αρχές με λευκή ημερομηνία, συμπληρώθηκε όμως από τον κομιστή, βάσει συμφωνίας, μεταγενέστερα. Το Ακυρωτικό δέχθηκε ορθά ότι χρόνος τελέσεως της πράξης είναι η οκταήμερη προθεσμία εμφάνισης προς πληρωμή, που αρχίζει από τη συμπλήρωση της χρονολογίας (άρθρ. 14 ν. 5960/33) αφού κατ' αυτό το χρόνο ο εκδότης (και εκδοθείς) ώφειλε να ενεργήσει.

Όπως ορθά παρατηρείται, η παρουσία του εκδοθέντος στο κράτος που τον ζήτησε δεν είναι προϊόν τύχης αλλά συνέπεια μιας πράξης κυβερνήσεως (acte de gouvernement) εκ μέρους του κράτους που προέβη στην έκδοση. Αυτή ακριβώς η πράξη κυριαρχίας προσδιορίζει και τα νομικά αποτελέσματα που γεννά η παρουσία του εκζητουμένου στο εκζητούν κράτος (Poncet/Gully-Hart RIDP 62 (1991) σελ. 202).

Έτσι, όπως ειπώθηκε, κανένα μέτρο καταναγκασμού μη καλυπτόμενο από την έκδοση δε μπορεί να ληφθεί σε βάρος του εκδοθέντος, πλην εκείνων που δεν προϋποθέτουν την παρουσία του στο έδαφος του εκζητούντος κράτους. Κατά συνέπεια απαγορεύονται μέτρα προσωπικού καταναγκασμού τόσο κατά τη φάση της προδικασίας όσο και κατά την κύρια διαδικασία (Poncet/Gully-Hart op.cit. 210).

Πολύ περισσότερο το κράτος που ζήτησε την έκδοση δεν δικαιούται να υποβάλει τον εκδοθέντα σε εκτέλεση ποινής κατά παράβαση της αρχής της ειδικότητας έστω κι αν πρόκειται για διοικητική κύρωση (Schultz, op.cit. σελ. 370, Poncet/Gully-Hart op.cit. σελ. 211. Βλ. όμως και Olbrich, op.cit. σελ. 33, 35 κατά τον οποίο πειθαρχικά ή αστυνομικά μέτρα περιορισμού της ελευθερίας δεν παραβιάζουν την αρχή). Στην περίπτωση αυτή ο εκδοθείς δικαιούται να προβάλλει αντιρρήσεις περί την εκτέλεση διότι πρόκειται για εκτέλεση ποινής αντίθετη προς τη συμφωνία εκδόσεως και επομένως παράνομη, δικαιούται δηλ. να επικαλεσθεί παραβίαση του άρθρ. 14 § 1 Ευρ. ΣΕ (πρβλ. Lombois, Droit pénal international, No 467).

Η άποψη ότι τούτο δεν ισχύει αν πρόκειται για ένταλμα συλλήψεως με το οποίο αποσκοπείται να καταστεί δυνατή η ευδοκίμηση μιας συμπληρωματικής αίτησης έκδοσης σύμφωνα με την περ. α' της § 1 του άρθρ. 14 Ευρ. Συμβ. Εκδ. (έτσι LG Hagen της 19.4.86 σε Eser/Lagodny op.cit. σελ. 411) δεν εναρμονίζεται με τη νομική φύση της αρχής, που θεωρεί τον εκδοθέντα απόντα ως προς κάθε άλλη δυνατότητα καταναγκασμού.

5. Εξαιρέσεις

Από όσα προηγήθηκαν συνάγεται ότι οι νομικοί περιορισμοί στην δίωξη του εκδοθέντος, οι οποίοι απορρέουν από την αρχή της ειδικότητας, ισχύουν μόνο κατά το μέτρο που η έκδοση υπήρξεν αιτιώδης για την περιαγωγή του εκδοθέντος στην εξουσία του κράτους που τον ζήτησε. Εφόσον δηλ. η παρουσία του εκδοθέντος στο κράτος αυτό οφείλεται στην έκδοση, δυνατότητα δίωξής του για πράξεις άλλες από εκείνες για τις οποίες εκδόθηκε δεν υφίσταται. Τέτοια δυνατότητα γεννάται μόνον εφόσον η παρουσία του εκδοθέντος δεν οφείλεται ή έπαυσε να οφείλεται στην έκδοση, όταν δηλ. η τελευταία, δια διάφορους λόγους, δεν αποτελεί ή έπαυσε πλέον ν' αποτελεί την αιτία της παρουσίας του στο κράτος που τον ζήτησε. Τέτοιοι λόγοι είναι α) το γεγονός ότι το πρόσωπο, του οποίου ζητήθηκε η έκδοση, δεν εκδόθηκε αλλ' απελάθηκε ή απλώς εκδιώχθηκε από το κράτος όπου είχε καταφύγει, β) η συναίνεση του κράτους που χορήγησε την έκδοση και γ) η παραμονή του εκδοθέντος στο κράτος που ζήτησε την έκδοσή του πέραν της λεγόμενης προθεσμίας χάριτος (*Schonfrist, délai de grace*) ή η οικειοθελής επάνοδός του σ' αυτό (πρβλ. *Lombois op.cit. No 465, Olbrich op.cit. σελ. 39*). Έτσι ο κανόνας είναι ότι μετά την πάροδο της προθεσμίας των 45 ημερών που τάσσει το άρθρο 14 § 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Εκδόσεως ή της προθεσμίας των 30 ημερών που τάσσει το άρθρο 440 ΚΠΔ και η οποία αρχίζει με την οριστική απελευθέρωση του εκδοθέντος, ο τελευταίος δε μπορεί να επικαλεσθεί την προστασία της αρχής της ειδικότητας, διότι παύει να υπάρχει σύνδεσμος με την πράξη της εκδόσεως η οποία δεν έχει πλέον καμμία έννομη συνέπεια (πρβλ. *Hess Der Grundsatz der Spezialität im Austieferungsrecht. Seine Ausgestaltung im Auslieferungsgesetz und in den Auslieferungsverträgen der Schweiz insbesondere, Zürich 1944, σελ. 74*).

Στην περίπτωση, όμως, που ο εκδοθείς δεν εγκατέλειψε τη χώρα, η παρεχόμενη από την αρχή της ειδικότητας προστασία αίρεται μόνο όταν αυτός παρέμεινε στη χώρα με τη θέλησή του, ενώ δηλ. μπορούσε αντικειμενικά να την εγκαταλείψει. Δεν αρκεί δηλ. να του είναι νομικά επιτρεπτό αλλά πρέπει να έχει και την υλική δυνατότητα να αναχωρήσει. Αν π.χ. ήταν ασθενής ή προσωρινά κρατούμενος ή δεν είχε χρήματα ή διαβατήριο, δυνατότητα εγκατάλειψης της χώρας δεν υπάρχει (*Doppé dieu de Vabres, Les principes modernes du droit pénal international, 1928, σελ. 297, Zaïri, op.cit. 37*). Ομοίως η προστασία της ειδικότητας δεν αίρεται αν ο εκδοθείς δεν πληροφορήθηκε τις συνέπειες της παραμονής του στη χώρα μετά την παρέλευση της προθεσμίας χάριτος (πρβλ. *Poncet/Gully-Hart, Le principe de la spécialité en matière d' extradition, RIDP 62(1991) σελ. 216*). Στις περιπτώσεις αδυναμίας αναχώρησης η προθεσμία χάριτος αναστέλλεται (*Hess op.cit. 78*) και η έναρξή της υπολογίζεται από την ημέρα άρσεως του κωλύματος, π.χ. επί προσωρινώς κρατουμένου από την ημέρα της οριστικής απελευθέρωσής του. Επειδή η ισχύς και η έκταση εφαρμογής της αρχής της ειδικότητας πηγάζει από τη βούληση των συμβαλλομένων κρατών όπως αυτή αποτυπώνεται στη συμφωνία εκδόσεως, η έκταση της δέσμευσης του κράτους που ζήτησε την έκδοση πρέπει να γίνεται με βάση την ερμηνεία της βουλήσεως των συμβληθέντων κρατών και επομένως είναι ανεξάρτητη από τη βούληση του εκδοθέντος (*Lombois op.cit. no 464, Vogler, op.cit. 881, RGSt 45, 271 (278), Εφαθ 2976/53 ΠΧ Γ' (1953) 471, πρβλ. BGH 4 StR 205/82 σε: Eser-Lagodny, Internationale Rechtshilfe in Strafsachen, Freiburg 1989, σελ. 219 κατά την οποία η έκταση της αρχής της ειδικότητας κρίνεται μόνον*

επί τη βάσει της συμβάσεως, OLG München I Ws 240/88 σε: Eser-Lagodny, *op.cit.* 503). Κατά συνέπεια δεν είναι ορθό το λεγόμενο, ότι η παραμονή του εκδοθέντος στη χώρα παράδοσης μετά την παρέλευση της προθεσμίας χάριτος κάμπει την αρχή της ειδικότητας επειδή ο εκδοθείς θεωρείται ότι έτσι «αποδέχεται» να δικαστεί για τις προγενέστερες της εκδόσεως πράξεις (Merle-Vitu *op.cit.* σελ. 406). Αντιθέτως, η συναίνεση του εκδιδόμενου δεν αρκεί για τη θεμελίωση εξαιρέσεως από την αρχή της ειδικότητας. Η τελευταία αποσκοπεί στη διασφάλιση του συμφέροντος του εκδίδοντος κράτους, ότι ο εκζητούμενος δε θα δικαστεί κατά τρόπο που παραβιάζει την εθνική κυριαρχία του, δηλ. για εγκλήματα για τα οποία αυτό δε συναινεί (πολιτικά εγκλήματα, πράξεις μη αξιόποινες κατά το δίκαιό του). Ο εκζητούμενος, επομένως, δεν έχει εξουσία διαθέσεως της προστασίας που του παρέχει η αρχή της ειδικότητας. Δεν αποκλείεται όμως να παρασχεθεί η δυνατότητα δίωξης εφόσον συναινεί ο εκδιδόμενος υπό την προϋπόθεση ότι τούτο έχει καθιερωθεί με συμβατική ρύθμιση. Στην περίπτωση αυτή η συναίνεση του εκδοθέντος υποκαθιστά εκείνη του εκδόσαντος κράτους (Vogler, *op.cit.* 881). Εξ άλλου η συναίνεση του εκδοθέντος δεν μπορεί να έχει νομική επιρροή και για έναν άλλο λόγο: Όπως ειπώθηκεν, ο εκδοθείς μπορεί να δικαστεί μόνον για εκείνα τα εγκλήματα ως προς τα οποία η παρουσία του στο κράτος που τον ζήτησε οφείλεται στην έκδοση. Αν η δυνατότητα να δικαστεί οφείλεται σε άλλο λόγο (π.χ. συναίνεση) και όχι στην έκδοση, τότε θεωρείται δικονομικώς απών (Lombois *op.cit.*, no. 465, ΕφΑθ 2976/53, *loc.cit.*). Για τον ίδιο λόγο η παραίτηση του διωκόμενου από την προστασία που του παρέχει η αρχή της ειδικότητας είναι χωρίς νομική ισχύ, εκτός αν η εν λόγω παραίτηση αναγνωρίζεται από το εκδίδον κράτος ως λόγος περιορισμού της αρχής. Έτσι, π.χ. το βελγικό δίκαιο προβλέπει δυνατότητα παραίτησης του εκδιδομένου από την αρχή της ειδικότητας στη σύμβαση Εκδόσεως της 27.6.1962 που έχει συνάψει με το Μ. Δουκάτο του Λουξεμβούργου και τις Κάτω Χώρες (άρθρ. 13 § 1) όχι όμως και στη σύμβαση με την Ελλάδα. Κατά συνέπεια η τυχόν παραίτηση του εκδιδομένου από το Βέλγιο στη χώρα μας δεν είναι κατ' αρχήν ισχυρή. Στην περίπτωση, ωστόσο, που έκρινε η ΕφΑθ 3174/92 η παραίτηση δε λήφθηκε υπόψη αυτοτελώς αλλά μόνον ως ο λόγος, για τον οποίο οι βελγικές αρχές κατ' ουσία συνήνεσαν στην επέκταση της διώξεως του εκδοθέντος, οπότε ως λόγος κάμψης της αρχής της ειδικότητας ορθά θεωρήθηκε η συναίνεση του εκδόσαντος κράτους. Είναι αυτονόητο, ότι αν δεν έχει χωρήσει έκδοση ή άλλη πράξη παράδοσης κρατουμένου αναγνωρισμένη από το διεθνές δίκαιο (π.χ. κατ' εφαρμογή της Σύμβασης για τη Μεταφορά των Καταδίκων) αλλά κάποια άτυπη παράδοση κρατουμένου από τις αρχές ενός κράτους σε άλλο, τότε η συναίνεση του τελευταίου δε μπορεί να έχει καμμία επιρροή (πρβλ. και Μυλωνόπουλου, Διεθνές Ποινικό Δίκαιο β' έκδ. (1993) σελ. 93 επ.).

6. Η παρέλευση της προθεσμίας χάριτος κωλύει τη δίωξη όταν ο εκδοθείς είναι ημεδαπός;

Η πιο πάνω άποψη, ότι το κράτος που ζήτησε την έκδοση δικαιούται να διώξει τον εκδοθέντα μετά την παρέλευση της προθεσμίας χάριτος γίνεται δεκτή στις περισσότερες περιπτώσεις χωρίς να διερευνάται το ειδικότερο ζήτημα, αν ο εκδοθείς είναι ημεδαπός ή αλλοδαπός (Olbrich, *op.cit.* 39, Donnedieu de Vabres

op.cit. 297, Merle-Vitu op.cit. 406, Lombois op.cit. No 465, 468, Stein op.cit. 40, Μπουρόπουλος ΠΧ ΣΤ' 287, Zairi op.cit. 37, ΑΠ 94/58 ΠΧ Η/336, Εφαθ 740/56 ΠΧ ΣΤ/511. Πρβλ. όμως ΑΠ 1478/84 ΠΧ ΛΕ/467 που δέχεται παρεμπιπτότως ότι η προθεσμία των 45 ημερών μπορεί να αφορά και σε Έλληνα υπήκοο).

Στην περίπτωση, ωστόσο, που ο εκδοθείς είναι ημεδαπός, υπάρχει ουσιώδης διαφορά: Ο ημεδαπός έχει σύμφωνα με το Σύνταγμα δικαίωμα εισόδου στη χώρα, που απορρέει από το δικαίωμα ιθαγενείας (άρθρ. 4 § 3 Συντ.), καθώς και δικαίωμα διαμονής σ' αυτήν (Μάνεσης, Ατομικές Ελευθερίες δ' έκδ. 1982 σελ. 134, 135 σημ. 2. Πρβλ. άρθρ. 3 § 1 του 4ου πρωτόκολλου της Ευρ. ΣΔΑ που δεν έχει κυρωθεί, ωστόσο, από τη Χώρα μας). Η απέλαση είναι θεσμός που αφορά μόνον στους αλλοδαπούς και επομένως ο ημεδαπός εκδοθείς δεν υπόκειται σε απέλαση, ούτε σε άλλο διοικητικό μέτρο απομάκρυνσης από τη χώρα (Hess op.cit. σελ. 75 συμφ. 106). Εν όψει τούτου ορισμένοι συγγραφείς θεωρούν ότι το κράτος που ζήτησε την έκδοση ημεδαπού οφείλει ν' ανεχθεί την παρουσία αυτού στην επικράτειά του και ότι με την πάροδο της προθεσμίας χάριτος, μολονότι παύει η σχέση με την έκδοση, το προσβληθέν κράτος δε μπορεί να προβεί σε ποινική δίωξη (βλ. σχετικά Hess op.cit. σελ. 75). Μολονότι το επιχείρημα αυτό είναι υπερβολικό (αφού ο εκδοθείς δεν εξαναγκάζεται, έστω και έμμεσα, να εγκαταλείψει τη χώρα, αλλ' απλώς, αν το πράξει, τίθεται σε πλεονεκτικότερη θέση έναντι των λοιπών Ελλήνων), δε μπορεί, ωστόσο, ν' αγνοηθεί η ακόλουθη διάσταση του ζητήματος:

Ο ημεδαπός εκδοθείς σε αντίθεση προς τον αλλοδαπό, βρίσκεται σε ιδιαίτερα νομική κατάσταση: Ενώ ο αλλοδαπός εγκαταλείποντας την Ελλάδα, έχει κατά τεκμήριο δικαίωμα εισόδου τουλάχιστον σε ένα κράτος, δηλ. σ' εκείνο του οποίου έχει την ιθαγένεια, για τον ημεδαπό η δυνατότητα αυτή δεν υπάρχει. Δεν είναι μόνον πολύ πιθανό ότι δεν θα του επιτραπεί η επάνοδος στο κράτος που τον εξέδωσε (συχνά η πράξη εκδόσεως συνοδεύεται από διοικητική απέλαση), αλλά δε μπορεί ν' αποκλεισθή και το ενδεχόμενο ότι κανένα άλλο ξένο κράτος δεν θα του επιτρέψει την είσοδο. Έτσι, ο ημεδαπός, επιχειρώντας να μεταβεί σε άλλο κράτος, προκειμένου να αποφύγει την ποινική δίωξη στην πατρίδα του, αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο να απελαύνεται από παντού ή να υποβάλλεται σε άλλα διοικητικά μέτρα απομάκρυνσης. Γι' αυτό και η προθεσμία χάριτος, ειδικά ως προς τον ημεδαπό, έχει χαρακτηριστεί ως αυταπάτη (Poncet/Gully Hart op.cit. σελ. 216, 219).

Ενόψει των ανωτέρω, είναι πολύ αμφίβολο αν ειδικά ως προς τον ημεδαπό εκδοθέντα υφίσταται πάντοτε η αντικειμενική δυνατότητα να εγκαταλείψει τη χώρα. Κατά τον τρόπο αυτό, ειδικά ως προς τον ημεδαπό εκδοθέντα, η αρχή της ειδικότητας και η προθεσμία χάριτος καθίστανται κενές περιεχομένου, με αποτέλεσμα να διαγράφεται κίνδυνος καταστρατήγησης της αρχής, η οποία, όπως είπαμε, αποσκοπεί στη διασφάλιση του συμφέροντος του εκδίδοντος κράτους ν' αποκλείσει τη δίωξη του εκδιδόμενου για πολιτικά εγκλήματα και την τήρηση της αρχής της διπλής εγκληματικότητας.

Γι' αυτό το λόγο έχω τη γνώμη ότι η παρέλευση της προθεσμίας χάριτος δεν αίρει το δικονομικό κώλυμα για το εκδικάζον κράτος, αν ο εκδοθείς είναι ημεδαπός.

Αυτό όμως δε σημαίνει ότι ο εκδοθείς ημεδαπός εξασφαλίζει ατιμωρησία για τις προγενέστερες της εκδόσεως πράξεις του. Η χώρα μας έχει κάθε δικαίωμα να ζητήσει επέκταση της εκδόσεως από το κράτος που τον εξέδωσε, ώστε να δικαστεί και γι' αυτές, σύμφωνα με την α' περίπτωση της § 1 του άρθρ. 14 Ευρ. Συμβ. Εκδόσεως (πρβλ. Lammascch, Auslieferungspflicht und Asylrecht, Leipzig 1887,

σελ. 785 § 1). Στην περίπτωση μάλιστα αυτή έχει ήδη γίνει δεκτό από τη γερμανική νομολογία ότι η πράξη δικονομικού καταναγκασμού μπορεί να εκτελεσθεί ήδη εν αναμονή της επιγενόμενης συναίνεσης (OLG Nürnberg 2 AR 611/81 σε *Eser-Lagodny op.cit.*, σελ. 399).

7. Δικαιώματα του εκζητουμένου που κρατείται ενόψει της εκδόσεως

Το γεγονός ότι με την αρχή της ειδικότητας παρέχεται προστασία στον εκδιδόμενο, δε σημαίνει ότι ο τελευταίος αντλεί από αυτήν προσωπικά δικαιώματα (*Meurer, op.cit.* 25, *BGHSt* 18, 220). Αντίθετα, από το συμβατικό χαρακτήρα της έκδοσης συνάγεται ότι νομικές αξιώσεις που πηγάζουν από παραβίαση της σχετικής συμφωνίας υφίστανται μόνο μεταξύ των συμβληθέντων κρατών. Γι' αυτό άλλωστε η ειδικότητα της έκδοσης δεν υπόκειται, όπως ειπώθηκε, στην εξουσία διαθέσεως του εκδιδόμενου (πρβλ. *Schultz, op.cit.* σελ. 367 επ.). Τούτο όμως δε σημαίνει ότι ο εκδοθείς στερείται δικαιωμάτων τα οποία μπορεί να ασκήσει ενώπιον των δικαστηρίων της χώρας σύμφωνα με το θεμελιώδες δικαίωμα ακροάσεως που κατοχυρώνεται με το άρθρ. 20 του Συντάγματος. Κατά ταύτα η αρχή της ειδικότητας αποτελεί προϋπόθεση της νομιμότητας των πράξεων καταναγκασμού που επιχειρεί το κράτος το οποίο ζήτησε την έκδοση και τις οποίες ο εκδοθείς δικαιούται να προσβάλλει σύμφωνα με την εκάστοτε εσωτερική νομοθεσία (*Meurer op.cit.* 27, *Lombos op.cit.* No 367). Γενικά γίνεται δεκτό ότι «αν το εσωτερικό δίκαιο του εκζητούντος κράτους αναγνωρίζει την αρχή της ειδικότητας η παραβίασή της καθίσταται λόγος ακυρότητας» (έτσι *Lombos op.cit.* σελ. 251).

Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι αν το ένταλμα της προσωρινής κρατήσεως εκδόθηκε κατά παράβαση της αρχής της ειδικότητας, ο τίτλος κρατήσεως καθίσταται ανύπαρκτος και η κράτηση είναι παράνομη, ο δε κατηγορούμενος πρέπει ν' απελευθερωθεί αμέσως και αυτεπαγγέλτως. (Έτσι *ad hoc Stefani-Levasseur-Bouloc Procédure pénale*, 12η έκδ. 1984 σελ. 653, Γαλλ. Ακυρωτικό (*Chambre criminelle*) 4 Ιαν. 1983, *Bull. ar.* 3, 1983, σελ. 562, 655). Σε ανάλογη περίπτωση το γερμανικό Ακυρωτικό έκρινε ότι ένταλμα συλλήψεως για πράξη μη καλυπτόμενη από την έκδοση μπορεί να εκτελεσθεί κατά προσώπου που εκδόθηκε βάσει άλλου εντάλματος μόνον μετά την εκπνοή της «προθεσμίας χάριτος» η οποία υπολογίζεται μετά την απόλυση του ενδιαφερόμενου από τη φυλακή και θεώρησε βάσιμο τον ισχυρισμό του αναιρεσείοντος, ότι το πρώτο ένταλμα δεν επιτρέπεται να εκτελεστεί. Ομοίως ο Γενικός Εισαγγελέας είχε αρνηθεί να το εκτελέσει μέχρις εκπνοής της προθεσμίας χάριτος (*BGH* 1 *BJs* 89/79 της 28.9.1978 σε: *Eser/Lagodny Internationale Rechtshilfe in Strafsachen*, 1989, σελ. 121).

Έτσι, στην περίπτωση κατά την οποία ο εκδοθείς υποβάλλεται σε εκτέλεση ποινής στερητικής της ελευθερίας, για την οποία δε συνήνεσε το κράτος που χορήγησε την έκδοση, στοιχειοθετείται η αξιόποινη πράξη του άρθρ. 240 ΠΚ (παραβάσεις περί την εκτέλεση των ποινών). Πράγματι, σύμφωνα με την § 1 του πιο πάνω άρθρου «υπάλληλος, στα καθήκοντα του οποίου ανάγεται η εκτέλεση των ποινών τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός μηνός αν εν γνώσει του εκτέλεσε παράνομα ποινή...», ενώ κατά την § 2 του ίδιου άρθρου, αν η παράνομη εκτέλεση προήλθε από αμέλεια επιβάλλεται φυλάκιση μέχρις ενός έτους ή χρηματική ποινή.

Όπως χαρακτηριστικά παρατηρεί για το θέμα ο *W. Hermes* (*Strafrechtliche*

Folgen einer Verletzung der Spezialitätsbindung im Auslieferungsverkehr? NStZ 88, 396) δεν μπορεί ν' αμφισβητηθεί ότι οι υπάλληλοι που είναι υπεύθυνοι για την εκτέλεση μιας απαράδεκτης ποινής λόγω αντίθεσής της προς την αρχή της ειδικότητας, πληρούν την αντικειμενική υπόσταση της (αντίστοιχης προς το άρθρ. 240 ΠΚ) § 345 γερμ. ΠΚ («εκτέλεση κατ' αθώων»).

Προκειμένου, λοιπόν, για ποινές επιβληθείσες για πράξεις μη καλυπτόμενες από την έκδοση, υπάρχει νομική απαγόρευση εκτέλεσως («gesetzliches Vollstreckungsverbot»), η οποία πάντως έχει προσωρινό χαρακτήρα, δηλ. διαρκεί όσο και η δέσμευση βάσει της αρχής της ειδικότητας (π.χ. 45 ημέρες από την απελευθέρωση του εκδοθέντος στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρ. 14 § 1 της Ευρ. Συμβ. Εκδόσεως). Κατά συνέπεια οι εντεταλμένοι την εκτέλεση υπάλληλοι απαγορεύεται (μέχρις εκπνοής της δεσμεύσεως από την ειδικότητα) να εκτελέσουν ποινές μη καλυπτόμενες από τη χορηγηθείσα έκδοση (Hermes NStZ 88, 396).

Ως προς τον υπολογισμό του χρόνου προσωρινής κράτησης πρέπει ακόμη να παρατηρηθούν τα εξής:

Σύμφωνα με την § 3 του άρθρ. 287 ΚΠΔ που προστέθηκε με την §3 του άρθρ. 12 του ν. 1897/1990 «ο χρόνος κράτησης εκζητούμενου ημεδαπού ή αλλοδαπού προς το σκοπό έκδοσης δε συνυπολογίζεται για τη συμπλήρωση των ανωτάτων ορίων της προσωρινής κρατήσεως των προηγούμενων παραγράφων, αφαιρείται όμως σε περίπτωση καταδίκης από την ποινή που επιβλήθηκε».

Η πιο πάνω διάταξη, η οποία άλλωστε είναι όμοια προς την παλαιότερη νομολογία του γαλλικού Ακυρωτικού (βλ. π.χ. Crim. 3 nov. 1972 Juris-Classeur Pénal 1974 II 17.693, Crim. 26 Juin 1979, Bull. no 228) δεν επιτρέπει να συνυπολογιστεί ο χρόνος κατά τον οποίο ο εκδοθείς εκρατείτο στην αλλοδαπή με σκοπό την έκδοσή του στην Ελλάδα.

Η ρύθμιση που ακολουθεί, ωστόσο, η § 3 του άρθρ. 287 ΚΠΔ δεν έχει κριθεί ως αντιτιθέμενη στην § 3 του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, που καθιερώνει την υποχρέωση περιορισμού της διάρκειας της προσωρινής κράτησης σε προσήκοντα χρόνο. Τόσο η θεωρία όσο και η νομολογία δέχονται ότι αν η σύλληψη του προσωρινώς κρατούμενου γίνει στην αλλοδαπή μετά από αίτηση εκδόσεως, ο «εύλογος χρόνος» εντός του οποίου ο κρατούμενος πρέπει να δικασθεί αρχίζει «το πρώτον με την επιβολή της προσωρινής κράτησης που ακολουθεί την έκδοση» (E 5078/71 C.D. 46, 35(40), Frowein-Peukert Europäische MenschenrechtsKonvention-Kommentar, Kehl 1983 σελ. 91. Βλ. όμως και Δαγτόγλου Ατομικά Δικαιώματα Α' (1991), σελ. 249, Μάνεση Ατομικές Ελευθερίες Α' 189 (contra Πλαγιανάκος ΠΧ ΜΑ'/1058 (αρ. 406), που επισημαίνουν ότι τα ανώτατα όρια της προσωρινής κράτησης ισχύουν και για τις διοικητικές διαδικασίες).

Από όσα ανατύχθηκαν και σύμφωνα με την § 4 του άρθρ. 287 ΚΠΔ (όπως αριθμήθηκε με την § 4 του άρθρ. 12 ν. 1897/90) συνάγεται ότι αν ο χρόνος προσωρινής κράτησης, έχει υπερβεί το δωδεκάμηνο προκειμένου για κακούργημα ή το εξάμηνο προκειμένου για πλημμέλημα, χωρίς να έχει παραταθεί ή, σε περίπτωση παράτασης, αν έχει συμπληρωθεί αυτή μέχρι το επιτρεπόμενο ανώτατο όριό της, ο αρμόδιος εισαγγελέας οφείλει να διατάξει την απόλυση του προσωρινά κρατούμενου. Σε περίπτωση αμφιβολίας αποφαίνεται το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο (άρθρ. 287 § 2 συνδ. § 6 ΚΠΔ).